

Бос орынды толтыр

1.Қандай ыдыстарды қатынас деп атайды?

Жауабы: _____

_____

_____

_____

_____

**2. Күнделікті тұрмыстан қатынас
ыдыстарға мысал келтіріңдер.**

Мысалы: _____

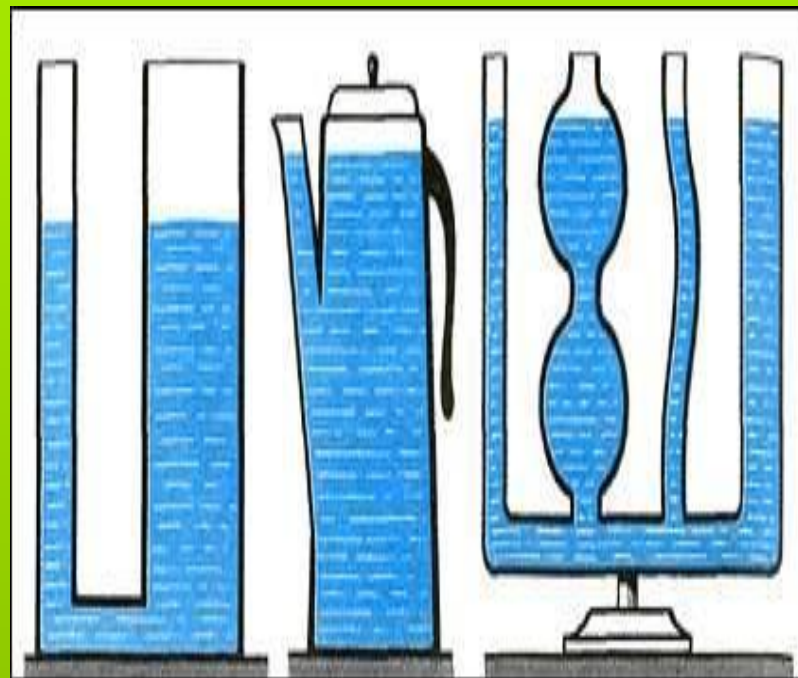
_____

_____

_____

_____

3. Суретте әртүрлі пішінді қатынас ыдыстар көрсетілген. Неге біртекті сұйық (су, керосин, май, спирт және т.б.) үшін, еркін беттер деңгейі бірдей болатынын түсіндіріңдер.

Жауабы: _____
_____
_____
_____

ТАҚЫРЫБЫ:

Атмосфералық қысым.

Торричели тәжірибесі.

Барометр

ТЕОРИЯЛЫҚ БӨЛІМ

Атмосфералық қысым.

Атмосфералық қысымның бар екендігін дәлелдейтін тәжірибелер.

Атмосфералық қысымның өлшем бірлігі.

Атмосфералық қысымның өлшем бірліктері арасындағы байланыс.

**А
Т
М
О
С
Ф
Е
Р
А**

Дәл шекарасы анықталмаған

Ауа тығыздығы биіктікке байланысты өзгереді

Салмағы бар

Барлық денелерге қысым түсіреді

$p = \rho gh$
формуласы қолданылмайды

Қысымды өлшеу

Қатты денелерге байланысты

Атмосфералық қысым әсерінен сұйық деңгейінің көтерілуі

Магдебург жарты шарларымен жасалатын тәжірибе

Торричелли тәжірибесі

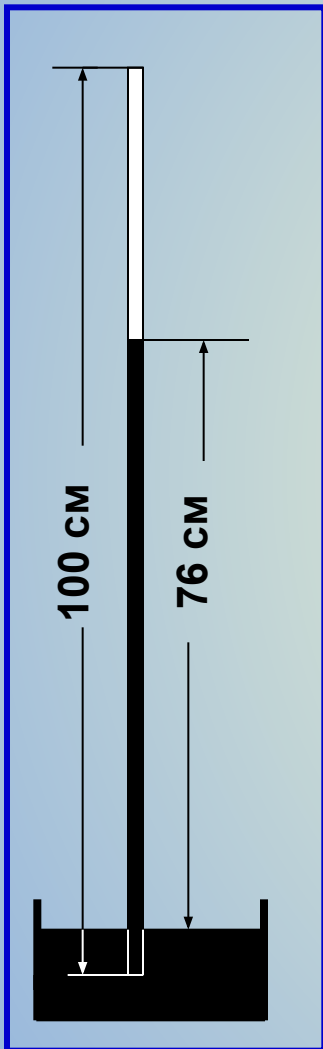
Магдебург эсарты шарларымен жасалған тәжірибе

Магдебург қаласының бургомистрі **Отто фон Герике** 1654 жылы осы тәжірибені атмосфералық қысымның бар екенін дәлелдеу үшін жасады.

Торричелли тәжірибесі

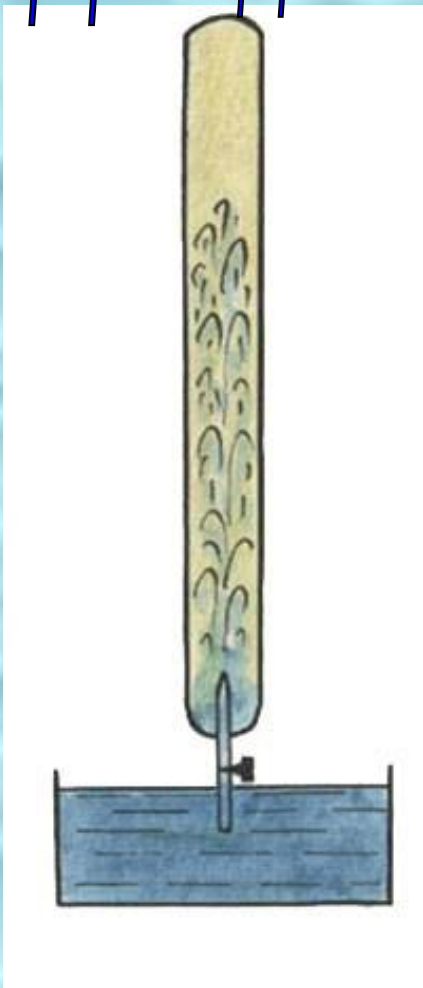

**Торричели тәжірибесінен біз,
атмосфера қандай қысым түсірсе,
биіктігі 76 см сынап бағаны да
сондай қысым түсіретінін
көріп тұрмыз.**

Атмосфералық қысымның бар екенін дәлелдейтін тәжірибелер

Фонтан

Сиқырлы жұмыртқа

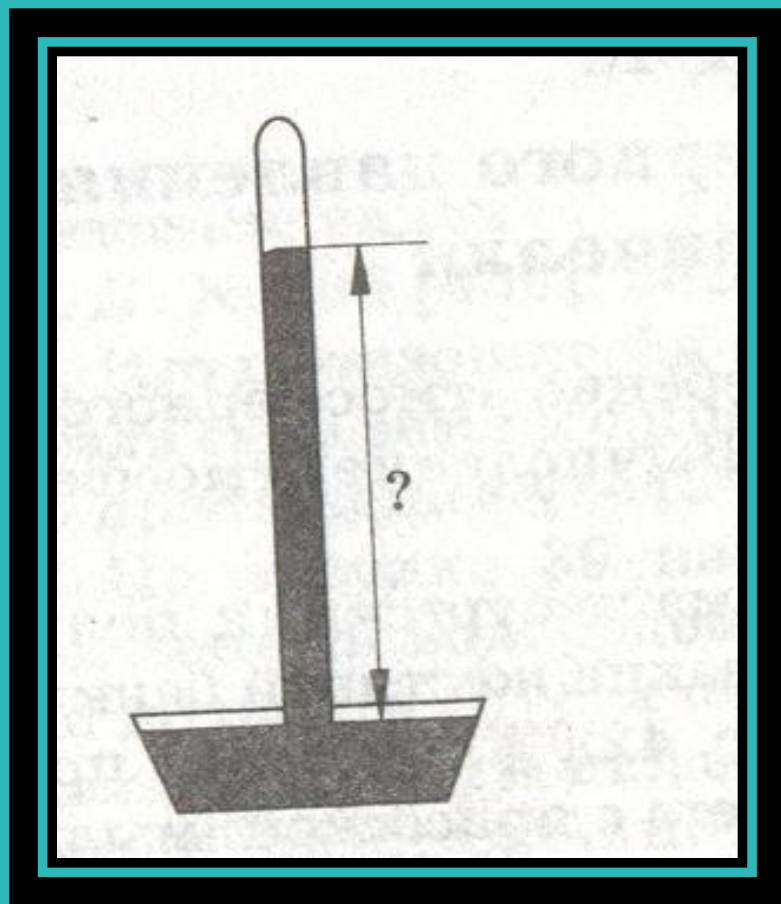
Атмосфераның Жер бетіне және ондағы барлық денелерге түсіретін қысымы **атмосфералық қысым** деп аталады.

Атмосфералық қысымның бірлігі
1 миллиметр сынап бағаны. [1 мм. сын.бағ.]

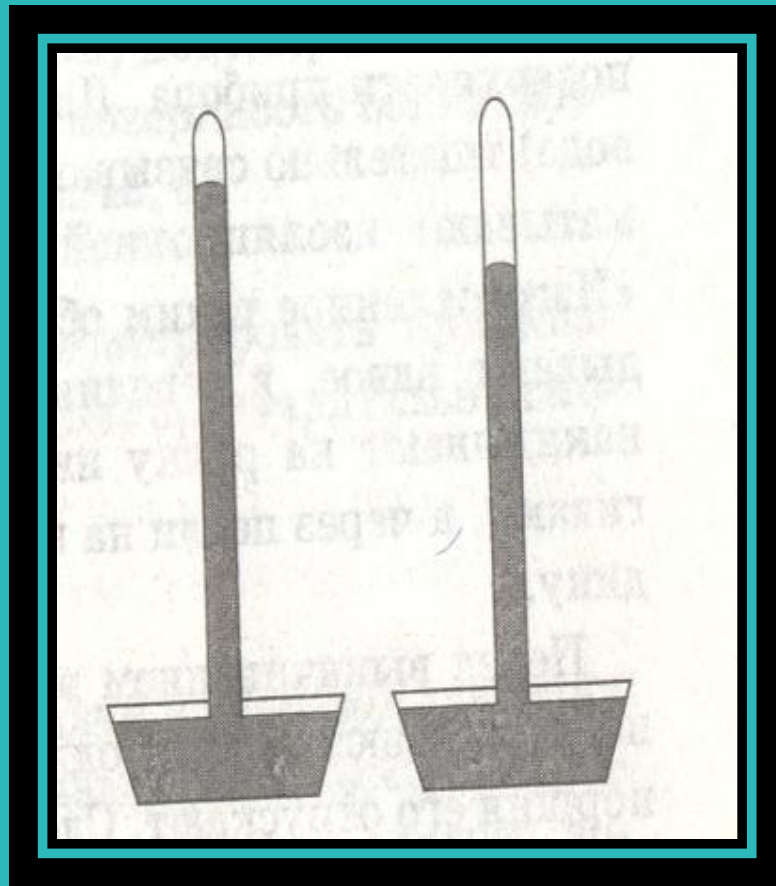
1 мм.сын. бағ.=133,3 Па.

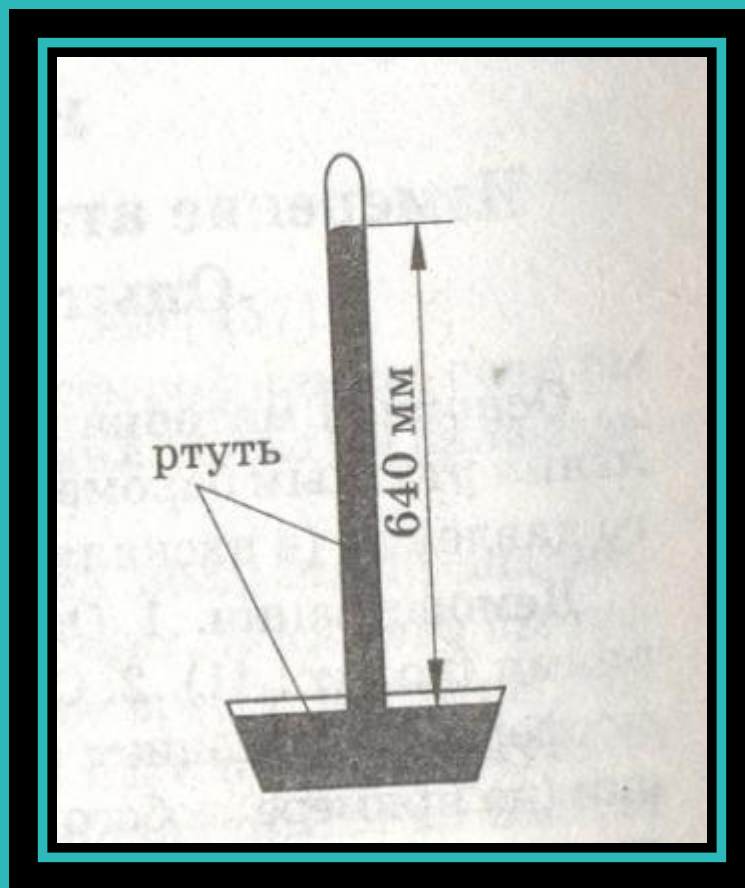
Атмосфералық қысым 750 мм.сын.бағ. Торричелли түтікшесіндегі сынап бағанының биіктігі неге тең?

Торричелли түтікшесіндегі қысым қалай өзгерген?

Торричелли түтікшесіндегі атмосфералық қысым неге тең?

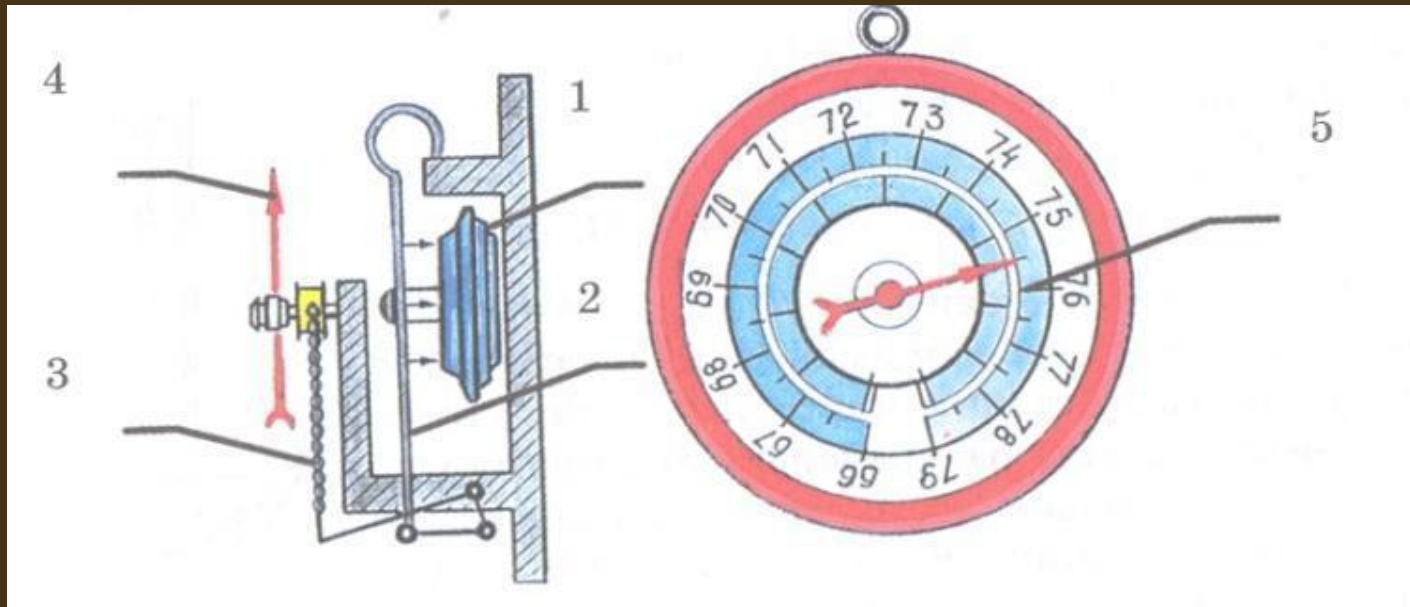

Атмосфералық қысымды өлшеуге арналған құрал **барометр** деп аталады.

(барос-ауырлық, метрео-өлшеймін)

Атмосфералық қысымды өлшеу үшін **барометр-анероид** кеңінен қолданылады. (анероид-сұйықсыз).

Барометр-анероидтың құрылысы

- 1-дөңгелек жұқа металл қорапша
- 2-серіппе
- 3-беріліс тетігі
- 4-көрсеткіш
- 5-шкала

Сөз жұмбақ

1					Қ				
		2			Ы				
3					С				
		4			Ы				
5					М				

Өткен тақырыпқа есептер шығару

1-есеп

Теңіздің 10900 м болатын ең терең жеріндегі су қысымын есептеңдер. Теңіз суының тығыздығы 1030 кг/м^3

2-есеп

100 см^2 ауданға 50 Н күш әрекет етеді. Қысымды анықтандар

3-есеп

Массасы 70 кг шафты орнынан жылжыту үшін қандай күш жұмсау керек? Үйкеліс коэффициенті $0,3$.

4-есеп

Болат серіппе 245 Н күш әрекетінен 35 мм -ге ұзарды. Серіппенің қатаңдығын анықтандар.

5-есеп

Массасы 3 кг , ал көлемі 200 см^3 металдың тығыздығы қандай?

6-есеп

Ұшақ 750 км/сағ жылдамдықпен ұшып барады. 6 сағ ішінде ол қандай аралықта өтеді?